

Lähiötutkimus kaipaa moni- ja laaja-alaisuutta

<https://doi.org/10.30677/terra.136323>

Lähiöt ovat pitkään olleet kaupunkisuunnittelun ja eri tieteenalojen tarkastelun kohteena. Näiden alueiden merkitys kaupunkirakenteessa sekä yleisesti yhteiskunnassa on suuri, mutta vasta viime vuosina lähiötutkimus on noussut voimakkaammin tieteen ja yhteiskunnallisen keskustelun keskiöön. Tästä on osoituksena muun muassa jo toinen Suomen hallituksen asettama kehitys- ja tutkimusohjelma Lähiöohjelma 2020–2022, jota koordinoi ympäristöministeriö. Lähiöiden rooli ja haasteet siis tunnistetaan, mikä on hienoa. Lähiötutkimuksen ajankohtaisuus ei ole sattumaa, vaan se heijastaa kaupunkimaailman jatkuvaa muutosta ja haasteita, joita se asettaa yhteiskunnallemme. Tässä *Terran* numerossa on useita keskustelupuheenvuoroja, jotka yhdessä luovat kuvaa lähiötutkimuksen laaja- ja monialaisuudesta niin menetelmällisesti, teemallisesti kuin lähestymisnäkökulmiltaan. Osa keskustelupuheenvuoroista edustaa Lähiöohjelma 2020–2022:n hankkeita.

Kaupungistuminen on yksi tunnistetuista maailmanlaajuisista megatrendeistä, ja se on muuttanut kaupunkialueiden dynamiikkaa perusteellisesti. Kaupungit kasvavat ja laajenevat, ja samalla lähiöt kasvavat niiden rinnalla. Tämä prosessi on tuonut esiin monia kysymyksiä ja haasteita, joita ei voida sivuuttaa. Miten lähiöt muuttuvat ja sopeutuvat kasvavaan väestömäärään ja kaupungistumisen vaatimuksiin? Miten varmistetaan lähiöiden elinvoimaisuus, kestävyys ja elämänlaatu sekä asuk-

kaiden yhdenvertaisuus? Miten lähiöt elävät rosoisen maineensa kanssa, ja onko tämä maine usein ansaittu vaiko ei?

Lähiötutkimuksen ajankohtaisuus näkyy myös yhteiskunnallisessa keskustelussa, joka käsittelee asumisen tasa-arvoa, liikkumisen haasteita, asuinympäristöä ja monia muita teemoja. Lähiöt toimivat paitsi asuinalueina myös moninaisina yhteisöinä ja arjen tapahtumien ja kokemuksen keskuksina. Tämän takia ne tarjoavat mahdollisuuksia tutkia monimutkaisia ilmiöitä monesta eri näkökulmasta. Ja niitä pitääkin tutkia monesta eri näkökulmasta. Yksi tieteenala ei yksinään tähän kykene. Siksi lähiötutkimuksen pitää olla sekä laaja-alaista että monialaista.

Lähiötutkimus on jatkuvassa kehityksessä, ja juuri se heijastelee kaupunkialueiden muutosten moninaisuutta. Lähiöt eivät ole samanlaisia, eivätkä niiden kehityskulut ole olleet samanlaisia – niin kuin ei tule olemaan samanlaiset tulevaisuudetkaan. Esimerkiksi eri tavalla tapahtunut kaupungistuminen tai vaikkapa maahanmuutto ovat luoneet monimuotoisia lähiöitä, joissa erilaiset kulttuurit ja taustat kohtaavat. Monialainen tutkimus monikulttuuristen lähiöiden dynamiikasta ja niiden vaikutuksista yhteisöihin on yhä tärkeämpää. Lisäksi ympäristömuutosten uhka (mm. ilmastonmuutos ja luontokato) ja ekologinen kestävyys luovat painetta kehittää kestäviä ja jopa muutoskestäviä lähiöitä. Tutkimuksen avulla voidaan muun muassa löytää uusia tapoja vähentää lähiöiden hiilijalanjälkeä,

edistää alueen joukkoliikennettä tai vaikkapa kehittää lähion vihreitä tiloja ja urbaania vihreää.

Yhä useammin lähiötutkimuksessa painotetaan asuinalueiden sekä asukkaiden sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja yhdenvertaisuutta. Tutkimuksessa tarkastellaan esimerkiksi asumisen ja palveluiden saavutettavuutta, terveyseroja, koulutuksellista tasa-arvoa ja köyhyyden torjuntaa lähiöissä. Myös asukkaiden terveiden elintapojen ja hyvinvoinnin edistäminen ja tutkimus on nostonut päätään. Lähiöiden ja niiden asukkaiden hyvinvointi ja terveys kosketti kaikkia Lähiöohjelma 2020–2022:n tutkimushankkeita, koska covid-19-pandemia osui juuri pahimmilleen hankkeiden tärkeiden aineistonkeruujaksojen päälle rajoittaen niin aineistonkeruuta kuin vaikuttaen merkittävästi asukkaiden käyttäytymiseen ja elämään. Ohjelman tutkimushankkeissa ei enää välttämättä tutkittukaan sitä mitä oli aiottu, vaan tutkittiinkin pakon sanelemanana koronarajoitusten vaikutusta elämään lähiöissä. Pandemia muutti niin paljon monien asukkaiden arkea, työskentely- ja asumistottumuksia sekä liikkumista.

Monialaisuus ja laaja-alaisuus on lähiötutkimuksessa niin välttämätöntä ja tarpeellista kuin haastavaakin. Ne tarjoavat useita etuja, mutta samalla ne saattavat tuoda mukanaan omia haasteitaan. Hyötyjä ovat muun muassa se, että monialaisuus mahdollistaa laajemman ja syvemmän ymmärryksen lähiöistä. Erilaiset näkökulmat, kuten tarkastelu sosiologian, kaupunkimaantieteen, taloustieteen, ympäristötieteen tai terveystieteiden näkökulmasta, tuovat esiin eri ulottuvuuksia ja ilmiöitä, jotka yhdessä muodostavat kokonaiskuvan. Ikään kuin jokainen tieteenala katsoisi lähiötä oman pieniaukoisen kaukoputkensa (tai mikroskooppinsa) läpi. Välillä tosin tuntuu, että lähiöitä tarkastellaan kaleidoskooppien läpi.

Monialainen lähestymistapa voi myös auttaa löytämään käytännön ratkaisuja lähiöiden ongelmiin. Yhdistämällä asiantuntemusta eri aloilta voidaan onnistuessaan kehittää innovatiivisia tai tuoreita käytänteitä, jotka parantavat lähiöiden elinvoimaisuutta ja asukkaiden elämänlaatua. Monialaisuus voi myös edistää eri toimijoiden kuten tutkijoiden, kaupunkisuunnittelijoiden, poliitikkojen ja pai-

kallisten asukkaiden välistä yhteistyötä. Tämä voi vahvistaa muun muassa tiedonvaihtoa ja siten luo mahdollisuuksia yhteisiin hankkeisiin.

Monialaisuus ei kuitenkaan aina tarjoa näin valoisaa näkymää. Se voi myös synnyttää uudenlaisia haasteita tai hidasteita tutkimukseen ja suunnitteluun. Esimerkiksi eri tieteenalojen edustajien on joskus vaikea ymmärtää toistensa kieltä, käsitteiden määrittelyä, lähestymistapoja ja jopa menetelmiä. Lisäksi kommunikaatiohaasteet voivat hidastaa yhteistyötä ja yhteisen näkemyksen muodostamista. Lisäksi monialainen tutkimus vaatii usein enemmän resursseja, sekä taloudellisia että inhimillisiä, mutta myös aikaresursseja. Tarvitaan riittävästi aikaa ja rahoitusta, jotta eri alojen asiantuntijat voivat työskennellä yhdessä tehokkaasti.

Yhteisen sävelen löytäminen ottaa aikansa samoin kuin ihan konkreettisesti yhdessä työskentely käytännössä. Monialaisen yhteistyön ensimmäinen kompastuskivi tai hiertävä kivi kengässä on se, että kullakin tieteenalalla on omat käsitteensä ja teorianansa, jotka voivat vaikeuttaa yhteisen näkemyksen muodostamista. Tässä tarvitaan vaivannäköä käsitteellisten erojen ylittämiseksi. Juuri käsitteiden käytön ja niiden määrittämisen takia monialaisessa tutkimuksessa voi olla haasteellista määritellä heti alkuun selkeästi tutkimusongelma ja rajata se niin, että se pysyy hallittavana ja kaikkien tahojen samalla tavalla ymmärrettävänä.

Vaikka monialaisuus tuo mukanaan haasteita lähiötutkimukseen, ovat sen hyödyt usein haittoja suurempia. Lähiöt ovat monitahoisia ympäristöjä, ja monialainen lähestymistapa on avain niiden ymmärtämiseen ja kehittämiseen. Tämä edellyttää avointa keskustelua, yhteistyötä ja valmiutta ylittää tieteenalakohtaiset rajat. Toivottavasti tämän numeron kattaus lähiötutkimusaiheisia keskustelupuheenvuoroja omalta osaltaan hieman pyörittää lähiötutkimuksen sammaloitunutta kivenjärkeä kohti monialaisempaa tutkimusta, irti erillisistä eri tieteenalojen tutkimuksista.

PETTERI MUUKKONEN
Terran päätoimittaja